

De gekleurde pijl van een kompas wijst naar het noorden.

1.3.4 Het noorden bepalen

Er zijn tal van hulpmiddelen om het noorden te bepalen, ook in de natuur.

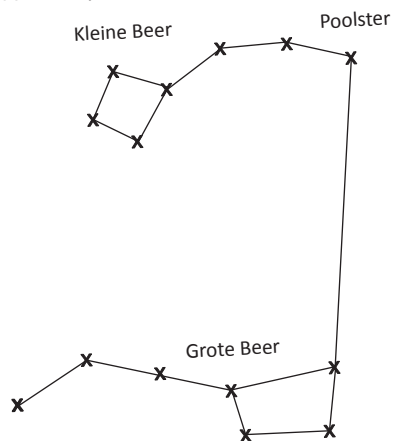
Wanneer de standplaats op de kaart gekend is, kan je de kaart met behulp van een aantal richtpunten in het landschap oriënteren. Een kruispunt, een bomerrij, een kerktoeren: zowat alle elementen die weergegeven zijn op een topografische kaart kunnen bijdragen tot een betere oriëntatie.

→ p. 41

Bij heldere hemel kan de poolster 's nachts als richtpunt dienen. Die geeft altijd het geografische noorden aan (en staat dus boven de Noordpool).

Werkwijze om de poolster gemakkelijk terug te vinden:

- Zoek de *Grote Beer*.
- Neem vijf maal de afstand tussen de sterren van het pannetje van de beer. De richting is tegengesteld aan deze waarin de staart wijst.
- De uiterste ster van de staart van de *Kleine Beer* is de poolster.

Overdag en bij helder weer kan de dagelijkse schijnbare beweging van de zon helpen. De zon komt 's morgens op in het oosten, om 's middags in het zuiden te staan en 's avonds "onder te gaan" in het westen. Opgelet: als gevolg van zomer- en winteruur en Europese afspraken rond tijdzones staat de zon in de winter juist in het zuiden om 13.00 u, in de zomer om 14.00 u.

Een traditioneel uurwerk en de zon kunnen eveneens een hulp zijn bij de oriëntatie van een kaart. Richt de kleine wijzer naar de zon. Halverwege tussen die kleine wijzer en 13.00 u (tijdens de winter) resp. 14.00 u (tijdens de zomer) is het zuiden.

Een boom in open veld vertoont meer erosie en mosvorming langs de windzijde. Dat is bij ons meestal het (zuid-)westen. Hij helt bovendien soms wat over naar de andere kant (het (noord-)oosten).

De jaarringen van een boom zijn dikker langs de windzijde. Dat komt omdat de boom zichzelf beschermt tegen langdurige belasting uit dezelfde richting door de wind. Deze dikkere jaarringen kregen de naam *reactiehout*. Vereiste is wel dat je een vrijstaande, omgezaagde boom moet zien en de hoofdwindrichting van de streek moet kennen.

Het hoogkoor van oude kerken (waar het altaar staat) is meestal naar het oosten gericht.

Een GPS-toestel kan je ook gebruiken om het noorden aan te wijzen.
→ p. 40

Methode met plaatkompas

Methode met spiegelkompas

2.2 Richting bepalen in het landschap

Doel

- De richting van een zichtbaar merkpunt in graden uitdrukken.

Methode met plaatkompas

Houd het kompas op heuphoogte horizontaal vast. Viseer (of *schiet*) de richtingspijl op het kompas in de richting van het te meten merkpunt.

Draai het naaldhuis van het kompas tot de kompasnaald samenvalt met het noordteken (de pijl die het noorden aanduidt in het naaldhuis).

Het azimut is het getal dat aangeduid wordt door het indexteken (de vaste instelpijl) van het kompas.

Methode met spiegelkompas

Open het kompas en duw de spiegel helemaal open (tot hij onder een hoek van 45° staat). Houd het kompas op ooghoogte horizontaal vast. Houd het kompas zo ver van het oog verwijderd dat het touwtje aan het kompas gespannen is.

Viseer (of *schiet*) met het kompas in de richting van het te meten merkpunt. Zorg ervoor dat het touwtje, het kompas en het merkpunt zich op één rechte lijn bevinden.

